

Sygn. akt I ACa 992/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Edyta Jefimko (spr.)

Sędziowie: SA Marta Szerel

SO (del.) Paulina Asłanowicz

Protokolant: protokolant sądowy Joanna Mikulska

po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa G. S. i T. S.

przeciwko (...) - Bank (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 17 lutego 2015 r., sygn. akt II C 302/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od G. S. i T. S. na rzecz (...) - Bank (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwoty po 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Marta Szerel Edyta Jefimko Paulina Asłanowicz

Sygn. akt I ACa 992/15

UZASADNIENIE

W dniu 11 kwietnia 2014 r. małżonkowie G. i T. S. wnieśli pozew przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W., wnosząc o ustalenie,

na podstawie art. 189 k.p.c., iż postanowienia §7 ust. 4 oraz § 9 ust. 2 regulaminu kredytu hipotecznego nr (...) udzielonego przez (...) są niedozwolone w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1 k.c. i nie wiążą stron.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, iż powództwo o ustalenie ma na celu kontrolę indywidualną treści umowy łączącej strony poprzez zbadanie zgodności § 7 ust. 4 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), stanowiącego integralną część umowy kredytu hipotecznego nr (...), zgodnie z treścią którego: „W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następuje według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach,

stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty poszczególnych transz. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone jest w walucie obcej i obliczane jest według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, saldo zadłużenia z tytułu kredytu obliczane jest według kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz.”, oraz § 9 ust. 2 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), stanowiącego integralną część umowy kredytu hipotecznego nr (...), który stanowił, iż: „W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej:

1) raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego, o którym mowa w ust. 1, według kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu;

2) jeżeli dzień wymagalności raty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, stosuje się kurs sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu.”

Powodowie, powołując się na treść art. 385¹ § 1 k.c. i art. 385 § 3 k.c., podnieśli, iż zaskarżone postanowienia umowne były regulacjami odnoszącymi się do określania wysokości salda zadłużenia oraz rat spłaty obliczanych na podstawie tabeli kursu walut ustalonej przez bank, na które to regulacje nie mieli żadnego wpływu. Identyczne postanowienia umowne, obowiązujące w (...) Bank S.A., dotyczące ogólnych warunków umów, zostały wpisane w dniu 15 maja 2012 r. do rejestru klauzul niedozwolonych, prowadzonych przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, pod pozycjami 3178 i 3179, na skutek wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Sądu Okręgowego w Warszawie, sygn. akt: XVII AmC 426/09, utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, sygn. akt: VI Ca 420/11. Ustalenie, czy przedmiotowe postanowienia stanowią klauzule niedozwolone, było, w ocenie powodów, konieczne do usunięcia stanu niepewności, w zakresie treści stosunku prawnego, który łączył strony, w szczególności prawa pozwanego banku do przeliczenia waluty kredytu.

(...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o odrzucenie pozwu, ewentualnie o oddalenie powództwa w całości, nadto o zasądzenie od G. i T. S. na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Pozwany wskazał, iż rozszerzona prawomocność wyroku, uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, wyłącza możliwość wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienie wzorca z uwagi na powagę rzeczy osądzonej, jak również względy celowościowe i funkcjonalne. Ponadto, do postanowień § 7 ust. 4 oraz § 9 ust. 2 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), nie miał zastosowania przepis art. 381¹ § 1 zd. 1 k.c. z uwagi na okoliczność, iż kurs stanowił cenę, zatem w przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej cena waluty stanowiła wartość podstawowego świadczenia stron, jakim jest spłata kredytu i poszczególnych rat w określonej wysokości. Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, wyrównana została sytuacja osób, które zawarły umowy o walutowy kredyt zabezpieczony hipoteką i które zdecydowały się na dokonywanie jego spłaty bezpośrednio w walucie indeksacyjnej. Roszczenia powodów były, w ocenie banku, sprzeczne z przyjętym rozwiązaniem ustawowym, zważywszy na okoliczność, iż powodowie mieli możliwość zapoznania się z treścią umowy o kredyt hipoteczny, wzorcami umowy przed jej zawarciem oraz to od ich woli zależała spłata kredytu w określony sposób.

Wyrokiem z dnia 17 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie:

I. oddalił powództwo;

II. zasądził od G. S. i T. S. solidarnie na rzecz (...) - Bank (...) S.A. w W. kwotę 7217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków.

T. S. jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą od 1993r. W 2008 r. wraz z małżonką G. S. postanowili wziąć kredyt w celu m.in. zakupu domu. Zapoznali się z różnymi ofertami banków, a zdecydowali się na podpisanie umowy kredytowej z (...) SA Oddział w Polsce z siedzibą w W.. Małżonkom S. ofertę banku przedstawiał pełnomocnik banku, S. D., który w tym celu dzwonił i przychodził do powodów do ich domu. Na skutek namowy S. D., G. i T. małżonkowie S., wybrali ofertę pozwanego. W dniu 17 czerwca 2008 r. małżonkowie zawarli z (...) S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w W. umowę kredytu hipotecznego nr (...), na mocy której bank udzielił powodom kredytu w kwocie 2.000.000 zł na zakup domu na rynku wtórnym. Zgodnie z § 2 wskazanej umowy, udzielony kredyt został indeksowany do waluty obcej (...) (frank szwajcarski). W dniu zawarcia przedmiotowej umowy, średni kurs franka szwajcarskiego – zgodnie z tabelą kursów średnich NBP nr (...) z dnia 17 czerwca 2008 r. - wynosił 2.0958 zł. Na mocy art. 42e ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Dz.U. 1997, Nr 140, poz. 939), (...) Spółka Akcyjna jako bank krajowy, z dniem 19 września 2011 r., (tj. z dniem wpisu do Rejestru Przedsiębiorców pod numerem KRS (...)), wstąpiła z mocy prawa we wszystkie prawa i obowiązki (...) S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce, w tym prawa i obowiązki wynikające z umowy o kredyt hipoteczny nr (...). Z dniem połączenia (...) Bank (...) S.A. wstąpił z mocy prawa, na podstawie art. 494 § 1 k.s.h., we wszystkie prawa i obowiązki (...) Spółka Akcyjna. Stosownie do treści § 2 ust. 1 zd. 2 umowy o kredyt hipoteczny, kredyt był indeksowany do waluty obcej franka szwajcarskiego (...). Zgodnie z § 6 ust. 4 przedmiotowej umowy, kredyt był spłacany w miesięcznych ratach równych i podlegał spłacie w 132 ratach spłaty. § 15 ust. 1 umowy stanowił, iż w zakresie nieuregulowanym umową zastosowanie miały postanowienia regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...). Zgodnie z § 7 ust. 4 regulaminu, w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następowała według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach stosowało się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty poszczególnych transz. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone było w walucie obcej i obliczane według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, saldo zadłużenia z tytułu kredytu obliczane było według kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz. Zgodnie, z § 2 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), tabela oznaczała tabelę kursów walut obowiązujących w banku. Z kolei § 9 ust. 2 regulaminu stanowił, iż w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej:

1) raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego, o którym mowa w ust. 1, według kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu;

2) jeżeli dzień wymagalności raty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, stosuje się kurs sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu.

Wraz z umową G. i T. S. podpisali oświadczenie, iż m. in. zapoznali się z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej, będąc w pełni świadomymi ryzyka kursowego, zrezygnowali z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych polskich i dokonali wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej, są świadomi, iż ponoszą ryzyko kursowe związane z wahaniami kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt. G. i T. S. nie podejmowali żadnej próby negocjowania postanowień regulaminu. W dniu 7 lipca 2009 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy kredytu hipotecznego nr (...), na mocy którego postanowiono, iż spłata kredytu będzie następowała w walucie obcej - (...). Do zawarcia aneksu doszło na wniosek powodów w związku z przyjętym przez bank kursem dla obliczania wysokości poszczególnych rat spłaty kredytu w odniesieniu do rynkowych cen walut. W okresie od 17 czerwca 2008 r. do 13 lipca 2009 r. G. i T. S. dokonali spłaty kredytu w wysokości 201.565,35 zł na poczet kapitału oraz kwoty 107.930,55 zł na poczet odsetek. Wysokość poszczególnych rat została obliczona w oparciu o klauzulę waloryzacyjną, zgodnie z tabelą kursów walut obowiązującą w pozwanym banku. W okresie od 14 lipca 2009

r. do 15 listopada 2013 r. spłacili kapitał w wysokości 340.380,59 CHF oraz odsetki w łącznej wysokości 61.729,54 CHF. Pozwany wprowadził zmiany do regulaminu dwukrotnie: 1 lipca 2013 r. oraz 19 maja 2014 r. Pismem z dnia 1 lipca 2014 r., z uwagi na wystąpienie zaległości w spłacie kredytu powyżej 60 dni, Kierownik Zespołu Departamentu Windykacji Bankowości Detalicznej wezwał ostatecznie G. S. do zapłaty w nieprzekraczalnym terminie do 7 dni od daty otrzymania wezwania pełnej kwoty zaległości, która na dzień 1 lipca 2014 r. wynosiła 42,772.78 CHF.

Podstawą poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych były dowody z dokumentów, w szczególności w postaci: umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 17 czerwca 2008 r., wydruku z Internetowego Serwisu (...) Narodowego Banku Polskiego, załącznika nr(...) do umowy o kredyt hipoteczny - regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), aneksu nr (...) sporządzonego w dniu 7 lipca 2009 r. do umowy o kredyt hipoteczny z dnia 17 czerwca 2008 r., wyciągu z harmonogramu spłat kolejnych rat kredytu, data wydruku: 21 października 2013 r., wyciągu z harmonogramu spłat kolejnych rat kredytu, data wydruku: 5 lutego 2014 r., pisma dotyczącego spłaty kredytu, ostatecznego wezwania do zapłaty z dnia 1 lipca 2014 r. dotyczącego umowy o kredyt hipoteczny, pisma informującego o zmianie „Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) z dniem 1 lipca 2013 r. oraz z dniem 19 maja 2014 r., oświadczenia kredytobiorcy związanego z zaciągnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką z dnia 17 czerwca 2008 r. Sąd uznał materiał dowodowy zgromadzony w sprawie za wiarygodny, albowiem jego autentyczność nie została zakwestionowana przez strony, zatem nie budziła wątpliwości. Zeznania świadków: A. E. ds. Kredytów Hipotecznych w (...) Bank (...) S.A. oraz A. S. (1) – pracownika (...) S.A. były w niewielkim stopniu przydatne w zakresie ustalania stanu faktycznego. Świadczenie nie znali ani powodów, ani też nie pamiętali konkretnej umowy. A. S. (2) zeznawała o potencjalnej możliwości negocjowania umów, jednakże nie potrafiła wskazać ani jednej umowy z tamtego okresu, która była indywidualnie negocjowana. Zarówno świadek A. S. (2), jak i świadek A. S. (1) zeznali, iż klienci (...) mieli prawo wyboru zawierania kredytu w walucie obcej. Doradca banku informował klientów o ryzyku związanym ze zmianą kursu walut, zgodnie z instrukcją obowiązująca w danej placówce, co prowadziło do podpisania przez powodów G. i T. S. stosownego aneksu do zawartej wcześniej umowy o kredyt hipoteczny. Powodowie - składając wnioski o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej – podpisali oświadczenie o świadomości klienta o istnieniu ryzyka kursowego. Sąd uznał za wiarygodne zeznania złożone przez powoda T. S. w zakresie wskazanych okoliczności zawarcia kredytu oraz celu jego przeznaczenia.

Sąd Okręgowy uznał powództwo w całości za bezzasadne.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. G. i T. S., powołując się na postanowienia umowne obowiązujące w Banku (...) S.A., wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, domagali się uznania postanowień § 7 ust. 4 oraz § 9 ust. 2 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) za niedozwolone w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1 k.p.c. Wskazali, iż ich interes prawny wyraża się w istniejącej niepewności co do treści stosunku prawnego łączącego strony, w szczególności w zakresie sposobu obliczenia salda zadłużenia, jak również rat spłacanych przez nich w okresie od czerwca 2008 r. do lipca 2009 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że postanowienia § 7 ust. 4 oraz § 9 ust. 2 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) nie są tożsame z przywołanymi przez powodów postanowieniami dotyczącymi Banku (...) S.A., wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych. Jednak okoliczność, iż podobna do spornej klauzula została wpisana wcześniej do rejestru, nie powodowała automatycznie uznania, że postanowienie zawarte w przedmiotowym regulaminie (...) jest abuzywne. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 16 grudnia 2010 r., sygn. VI ACa 486/1 (...), (...) dokonując kontroli wzorca nie czyni tego in abstracto, ale odnosi się do konkretnego postanowienia konkretnego wzorca, uwzględniając przy tym pozostałe postanowienia tego wzorca (art. 385² i 385³ k.c.). Z tego też względu wykluczyć należało uznanie, iż moc wiążąca wyroku i powaga rzeczy osądzonej może rozciągać się na podobne lub nawet takie same postanowienia stosowane przez innego przedsiębiorcę w innym wzorcu. Z uwagi na rozszerzoną skuteczność kontroli abstrakcyjnej, dopiero wpis do rejestru niedozwolonych klauzul umownych powoduje zakaz stosowania postanowienia, odnosząc się nie tylko do podmiotu, wobec którego zostało wydane orzeczenie będące podstawą wpisu, ale również do wszystkich przedsiębiorców stosujących wzorce umów w obrocie z konsumentami. Sąd Okręgowy stwierdził, iż nie zostały spełnione przesłanki z art. 385¹ §1 k.c., skutkujące możliwością

uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki. W rozpoznawanej sprawie zaskarżone postanowienia, nie były uzgodnione indywidualnie z powodami. Postanowienia były częścią regulaminu, zaproponowanego przez bank. Postanowienia § 7 ust. 4 i § 9 ust. 2 regulaminu nie były postanowieniami określającymi główne świadczenia stron. Główne świadczenie stron to taki element umowy, bez uzgodnienia których nie doszłoby do jej zawarcia. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony kwotą środków pieniężnych, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z nich na zasadach określonych w umowie, zwrotu wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Główne świadczenie strony powodowej, określające wysokość kredytu, zostało określone w walucie polskiej w umowie o kredyt. Zaskarżone postanowienia regulaminu dotyczyły natomiast sposobu przeliczenia salda zadłużenia oraz wysokości poszczególnych rat na walutę obcą. Roszczenie G. i T. S. odnosiło się w istocie do kwestii ustalania kursów walut obcych obowiązujących w (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W.. Przepisy prawa obowiązujące w dacie zawarcia umowy kredytu, podobnie jak obecnie obowiązujące, nie zakazywały posługiwania się przez przedsiębiorców działających na rynku -kursami walut różniącymi się od kursu NBP. Zgodnie z § 14 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) możliwe było dokonanie zmiany waluty kredytu. Kredytobiorca mógł dokonywać spłaty bezpośrednio w walucie, zgodnie z jego wnioskiem na podstawie zawartego aneksu. Małżonkowie G. i T. S. już w chwili zawierania umowy o kredyt hipoteczny byli świadomi możliwości zmiany waluty lub skorzystania z możliwości automatyzmu wymiany waluty w ramach oferty banku. Tym samym w kontekście całego wzorca umowy nie sposób było twierdzić, iż w tym konkretnym przypadku mamy do czynienia z postanowieniem abuzywnym. Powodowie mieli możliwość wyboru waluty kredytu, a skorzystanie z tej możliwości zależało od ich swobodnej woli. Natomiast zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165 poz. 984), która weszła w życie dnia 26 sierpnia 2011 r., w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie ustawy zastosowanie ma art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b ustawy, o której mowa w art. 1, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Zgodnie z uzasadnieniem do wskazanej wyżej ustawy rozwiązania przewidziane w projekcie miały zastosowanie nie tylko do umów nowo zawieranych, ale również do umów o kredyt zabezpieczony hipoteką, które zostały zawarte przed dniem wejścia w życie ustawy, lecz nie nastąpiła spłata pełnej kwoty kredytu. Bezsprzeczne było zatem, iż powyższe rozwiązanie zapewniało wyrównanie sytuacji osób, które zawarły już umowy o walutowy kredyt zabezpieczony hipoteką i które zdecydowały się na dokonywanie jego spłaty bezpośrednio w walucie indeksacyjnej. Przedmiotowa nowelizacja kompleksowo uregulowała sytuację klientów, którzy zawarli umowę przed dniem wejścia w życie ustawy. Zgodnie z wprowadzonym wyżej wskazaną ustawą pkt 4a w art. 69 ustawy Prawo bankowe, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności „w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczególne zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw nie było obligatoryjnym postanowieniem umowy kredytu, a zastosowanie rozwiązania przewidzianego ustawą o zmianie ustawy Prawo bankowe ograniczono odnośnie do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone jedynie do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W świetle powyższego Sąd Okręgowy uznał, że roszczenia powodów były sprzeczne z przyjętym rozwiązaniem ustawowym, a zastosowanie rozwiązania dopuszczającego stosowanie przedmiotowego rozwiązania do części już spłaconej kredytu oznaczałoby niedopuszczalne retroaktywne działanie przepisu prawa. Powodowie podnieśli, iż postanowienie § 7 ust. 4 regulaminu kredytu hipotecznego następującej treści: „Aktualne saldo zadłużenia w walucie kredytu kredytobiorca otrzymuje listownie na podstawie § 11” powoduje nierówne rozłożenie praw, obowiązków i ryzyka pomiędzy stronami, jak również kształtuje ich prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Niewątpliwym było, iż w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej saldo kredytu ulega zmianie, między innymi z powodu zachodzących zmian kursu waluty i spłacania kredytu przez kredytobiorcę. W świetle powyższego nie można było uznać, iż postanowienie przewidujące informowanie konsumenta o wysokości aktualnego zadłużenia w jakikolwiek sposób kształtuje prawa konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami bądź rażąco narusza jego interesy. Sąd Okręgowy nie podzielił także stanowiska

powodów odnośnie stanu niepewności w zakresie łączącego strony stosunku prawnego. W regulaminie kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) wprowadzone zostały postanowienia dotyczące ustalania obowiązujących kursów walut obcych. Pierwsza zmiana w tym zakresie wprowadzona została w dniu 1 lipca 2013 r., druga zaś dnia 19 maja 2014 r. Powodowie G. i T. S. już wcześniej zawarli aneks do umowy kredytu, który przewidywał sposób spłaty kredytu bezpośrednio w walucie obcej. W świetle powyższego, zarówno z uwagi na zawarcie aneksu do umowy kredytu oraz na dokonaną zmianę regulaminu kredytu hipotecznego, kwestionowane przez G. i T. S. postanowienia regulaminu nie miały względem nich zastosowania. W ocenie Sądu, zmiana obowiązujących powodów wzorca, a wcześniej aneksowanie umowy, spowodowało, iż wobec zmiany stanu faktycznego w części niespłaconej kredytu i spłaconej w okresie po zawarciu aneksu, małżonkowie G. i T. S., nie posiadali interesu prawnego w wytoczeniu przedmiotowego powództwa. W przypadku stwierdzenia abuzywności niedozwolone postanowienia umowne byłyby zastąpione rozwiązaniami wprowadzonymi ustawą z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, a tym samym zastosowanie miałyby wprowadzone przez bank przepisy dotyczące zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut. Kredyt zdenominowany w walucie obcej nie jest kredytem w złotych, a tym samym nie sposób uznać, że w miejsce niewiążących - zdaniem powodów - postanowień umownych nie wejdą żadne inne postanowienia umowne, które pozwoliłyby zdenominować udzielony kredyt w (...). Nadto zgodnie z treścią § 4 ust. 1 regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...), stanowiącego integralną część umowy kredytu hipotecznego nr (...), „Kredyt udzielany jest w złotych. Na wniosek wnioskodawcy bank udziela kredytu indeksowanego do waluty obcej. W przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej wnioskodawca wnioskuje o kwotę kredytu wyrażoną w złotych, z zaznaczeniem, że wniosek dotyczy kredytu indeksowanego do waluty obcej”. Bezsprzeczne było zatem, że powodowie mieli wpływ na treść zawartej umowy o kredyt hipoteczny. W ocenie Sądu, kwestionowane przez stronę powodową postanowienia regulaminu nie uprawniały pozwanego do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w umowie, ponieważ: treść umowy nie ulega zmianie, a jedynie kurs waluty będący następstwem zmian na międzynarodowych rynkach walutowych, nadto przyczyny zmiany kursu waluty – niezależne od powodów - były wskazane w umowie. Zmiana kursu waluty nie wynikała z arbitralnej decyzji banku w oderwaniu od zmian na rynkach walutowych. Treść § 9 ust. 2 regulaminu precyzyjnie wskazywała, jaki kurs i z jakiej chwili należy przyjąć przy spłacie poszczególnych rat. Bank nie jest przy tym postawiony w korzystniejszej sytuacji, ponieważ: kredytobiorca przy spłacie raty mógł znać już kurs („obowiązujący (...) na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności spłaty raty kredytu”), nadto kurs wynikał z czynników niezależnych od banku, będących wynikiem zmian zachodzących na rynkach walutowych, a także był precyzyjnym technicznym określeniem, który kurs należy przyjąć w przypadku podjęcia decyzji przez klienta o spłaceniu kredytu przez zakup waluty w banku powodując, że konsument mógł go zweryfikować. Z charakteru kredytu indeksowanego do waluty obcej wynikało, że podstawowym zobowiązaniem jest zobowiązanie indeksowane do waluty obcej, a tym samym spłata w złotych polega de facto na sprzedaży waluty. § 9 ust. 2 niestosowanego już regulaminu określał zatem jedynie zasady, terminy określenia kursu i sposób spłaty zobowiązania, nie prowadząc do jakiegokolwiek uprzywilejowania banku, a tym bardziej rażącego naruszenia interesów konsumenta. Konsument - poinformowany o ryzyku walutowym - samodzielnie podejmował decyzję o zaciągnięciu kredytu indeksowanego do waluty obcej, jednakże miał możliwość spłaty kredytu także w tej walucie. Zatem w chwili zawarcia umowy konsument mógł dokonać oceny celowości i opłacalności zaciągniętego kredytu. W ocenie Sądu Okręgowego przyjęcie, iż postanowienia § 7 ust. 4 i § 9 ust. 2 regulaminu stanowiły postanowienia niedozwolone - podczas gdy określały jedynie techniczne wskazania, jaki kurs należy przyjąć przy jednoczesnym wskazaniu sposobu określania kursu - prowadziłyby do naruszenia przepisu art. 69 ust. 1 pkt. 4a Prawa bankowego, nakazującego wskazanie sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu. Charakter kredytów indeksowanych do waluty obcej - której dotyczą przedmiotowe postanowienia - związany był z podjęciem przez konsumenta decyzji o zawarciu umowy o kredyt w walucie obcej, której kursy ulegają zmianom niezależnie od kredytodawcy. Tym samym zasadnym było wskazanie, iż zobowiązanie wyrażone w złotych może ulegać zmianie w związku z wahaniami kursowymi. Wynikało to z faktu, że podstawową walutą zobowiązania była waluta obca, w oparciu o którą przeliczane było aktualne zobowiązanie na złote. Konsument uprawniony był jednak w każdym czasie do podjęcia decyzji o spłacie kredytu w podstawowej walucie zobowiązania (waluta obca) lub zdecydować się na pewien automatyzm spłaty w złotych. Ponadto powodowie korzystali ze znacznie korzystniejszego kursu niż inni kredytobiorcy biorący kredyt w złotówkach, mieli niższe raty, a jednocześnie złożyli oświadczenie, że są świadomi ryzyka kursowego, jak również tego, iż będą ponosić ryzyko

kursowe. Wskazane postanowienia wskazywały jedynie, jaki kurs należy przyjąć w przypadku niepodjęcia przez konsumenta decyzji o spłacie kredytu w podstawowej walucie obcej, w której wyrażony był kredyt, jak również mając na względzie fakt, iż od woli konsumenta zależała spłata kredytu w określony sposób, nie sposób było uznać w takiej sytuacji rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż w rozpoznawanej sprawie brak było interesu prawnego w wytoczeniu powództwa, gdyż w chwili wyrokowania nie zachodziła niepewność stanu prawnego, wymagająca usunięcia w ramach powództwa opartego na treści art. 189 k.p.c. Co do rat niespłaconych, należało wskazać, iż nie obowiązują już zaskarżone postanowienia, ze względu na zmianę stanu prawnego poprzez wprowadzenie nowelizacji z dnia 29 lipca 2011 r. oraz umowy. Odnośnie zaś do rat spłaconych powodowie również nie mieli interesu prawnego w ustalaniu za niedozwolone postanowień umownych do tej części kredytu, spłaconego w okresie od zawarcia umowy kredytowej do 7 lipca 2009 r. Przedmiotowe postanowienia zostały zmienione i już nie obowiązywały. Natomiast, jeżeli po stronie powodowej, powstała nadpłata, to G. i T. małżonkom S. przysługuje powództwo o świadczenie, a w ramach tego powództwa możliwa byłaby kontrola legalności zastosowanego postanowienia umownego, co czyni brak interesu prawnego w wystąpieniu z powództwem o ustalenie. W wypadku uwzględnienia powództwa, w oparciu o art. 189 k.p.c., w miejsce niewiążących postanowień umowy, weszłyby rozwiązania wprowadzone ustawą z 29 lipca 2011 r., a tym samym zastosowanie miałyby wprowadzone przez bank przepisy dotyczące zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyli powodowie, zaskarżając orzeczenie Sądu Okręgowego w całości na podstawie następujących zarzutów:

1) obraży prawa materialnego w postaci:

a) art. 385¹ § 1 k.c., polegającej na błędnej wykładni tego przepisu, skutkującej niewłaściwym przyjęciem, że klauzule stanowiące przedmiot powództwa nie były klauzulami niedozwolonymi w rozumieniu zaskarżonego przepisu, w sytuacji, gdy prawidłowa ocena zaskarżonych klauzul w zakresie, w jakim przy ustalaniu kursu waluty obcej odwołują się do tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku, dowolnie i jednostronnie ustalanej przez bank, winna prowadzić do uznania, że ukształtowały one prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy;

b) art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego, w wyniku niewłaściwego przyjęcia, iż uwzględnienie powództwa prowadziłoby do zastosowania przepisów prawa bankowego w odniesieniu do spłaconej części kredytu i oznaczałoby niedopuszczalne retroaktywne działania przepisów prawa, w sytuacji, gdy powodowie na podstawie art. 189 k.p.c. dochodzili uznania za niedozwolone klauzul umownych, w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1 k.c., co wymaga rozstrzygnięcia, czy objęte powództwem klauzule ukształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy;

2) obraży przepisów postępowania w postaci:

a) art. 189 k.p.c., polegającej na niewłaściwym przyjęciu, iż powodowie nie posiadali interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o uznanie za niedozwolone klauzul umownych, zarówno w odniesieniu do spłaconej, jak i niespłaconej części kredytu, w sytuacji, gdy pomimo nowelizacji Prawa bankowego oraz zawarcia aneksów do umowy kredytu nr (...), w dalszym ciągu zachodzi niepewność w zakresie łączącego strony stosunku prawnego, która może zostać usunięta wyłącznie w drodze wyroku uwzględniającego powództwo w niniejszej sprawie;

b) art. 233 § 1 k.p.c. polegającej na zaniechaniu wszechstronnego rozważenia zebranego w niniejszej sprawie materiału dowodowego, skutkującej niewłaściwym przyjęciem, że:

- umowa kredytu hipotecznego nr (...) wraz z regulaminem, stanowiącym jej integralną część, określała sposób ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego bank dokonywał obliczenia wysokości zadłużenia powodów we frankach szwajcarskich, jak również wysokości poszczególnych rat, w sytuacji gdy umowa i regulamin w tym zakresie jedynie odwoływały się do tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku, bez określenia w jaki sposób bank ustalał kursy walut obcych;

- zaskarżone klauzule umowne w zakresie w jakim przy przeliczaniu kwoty kredytu oraz wysokości poszczególnych rat odwoływały się do tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku nie były sprzeczne z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy powodów, w sytuacji, gdy bank, którego pozwany jest następcą prawnym, mógł w sposób całkowicie dowolny jednostronnie określać wysokość kursu waluty, na podstawie którego dokonywał przeliczenia wysokości zadłużenia, jak również wysokości poszczególnych rat kredytu.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu za obie instancje, pozostawiając Sądowi I instancji rozstrzygnięcie o kosztach.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie w zakresie niezbędnym do uznania, czy powodowi przysługuje interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, są prawidłowe, a Sąd Apelacyjny podziela je w całości i uznaje za własne.

Art.189 k.p.c. stanowiący, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny - aczkolwiek zamieszczony w ustawie procesowej, w istocie daje materialną podstawę żądania i jako taki traktowany jest jako przepis prawa materialnego (por. wyroki Sądu Najwyższego : z dnia 27 czerwca 2001 r., II CKN 898/00, LEX nr 52613; z dnia 19 kwietnia 2001 r., IV CKN 326/00, LEX nr 52537), dlatego jego naruszenie powinno zostać podniesione przez apelujących jako naruszenie przepisów prawa materialnego, a nie procesowego.

.. Uwzględnienie powództwa na podstawie art. 189 k.p.c. wymaga spełnienia dwóch podstawowych przesłanek, tj. istnienia interesu prawnego w żądaniu udzielenia ochrony prawnej przez wydanie wyroku ustalającego oraz istnienia bądź nieistnienia danego stosunku prawnego bądź prawa (w zależności od rodzaju żądania udzielenia ochrony prawnej). Obie przesłanki muszą być spełnione łącznie w dniu zamknięcia rozprawy, nie zaś w dniu wytoczenia powództwa (art. 316 § 1 k.p.c.). Brak którejkolwiek z nich skutkować powinien oddaleniem powództwa. Wskazać równocześnie należy, że interes prawny powoda w ubieganiu się o wydanie rozstrzygnięcia ustalającego prawo lub stosunek prawny powinien wyprzedzać badanie ustalenia prawa (stosunku prawnego) (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r., I ACa 1178/15, Lex nr 2004546).

Jak wynika z uzasadnienia apelacji k- 8 apelacji (k-228 akt sprawy) interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. powodowie wiążą w szczególności ze sposobem obliczania przez pozwanego bank salda zadłużenia, jak również rat już spłaconych w okresie od czerwca 2008 r. do lipca 2009 r. Słusznie wskazał Sąd Okręgowy, że art. 69 ust. 2 pkt 4a prawa bankowego nie odnosi się do tej części kredytu, która została - przed dniem wejścia w życie znowelizowanego prawa bankowego - już spłacona. Podkreślić należy również, że w zakresie rat kredytu dotychczas niespłaconych przez powodów nie obowiązują już kwestionowane przez nich - poprzez zgłoszenie zarzutu abuzywności - klauzule, bowiem apelujący w dniu 7 lipca 2009 r. zawarli aneks nr (...) do umowy kredytu hipotecznego, na mocy którego postanowiono, iż zapłata kredytu będzie następowała w walucie obcej.

Natomiast, jeżeli w chwili wyrokowania po stronie apelujących mogła wystąpić nadpłata, wynikająca z ewentualnej abuzywności wskazanych postanowień umownych, zastosowanych do tej części kredytu, która już została spłacona, na przykład na skutek tego, że spłacone przez nich raty były wyższe, niż te, które ich zdaniem powinni byli płacić, to

w ocenie Sądu Apelacyjnego powinni wystąpić z powództwem o zapłatę, co wskazuje na brak interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, skutkujący jego oddaleniem.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 jest kategorią obiektywną i występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 października 2001 r., I CKN 425/00, LEX nr 52719; z dnia 8 maja 2000 r., V CKN 29/00, LEX nr 52427; z dnia 9 lutego 2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012, nr 7-8, poz. 101; z dnia 14 marca 2012 r., II CSK 252/11, OSNC 2012, nr 10, poz. 120; z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363). Brak interesu prawnego ma miejsce wówczas, gdy stan niepewności prawnej może być usunięty w drodze dalej idącego powództwa o świadczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29 lutego 1972 r., I CR 388/71, LEX nr 7066; z dnia 4 marca 2011 r., I CSK 351/10, LEX nr 785272; z dnia 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 453/09, LEX nr 578163). Ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa następuje wtedy przesłankowo w sprawie o świadczenie.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14, LEX nr 1663827, który zapadł na tle zbliżonego stanu faktycznego, że kredytobiorca nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, że niedozwolone są postanowienia umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, zawartej przed wejściem w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984) - niezawierające szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Powyższy brak interesu prawnego dotyczy także części kredytu, który został już spłacony przez wejściem w życie ustawy nowelizującej, chociaż wprowadzone nowelą rozwiązania nie obejmują spłaconych należności. Sąd Najwyższy zauważył, że częściowa spłata kredytu odbywała się bowiem według konkretnych zasad, bowiem kredytobiorcy dokonali spłaty przy zastosowaniu określonego sposobu przeliczeń. Nawet, jeżeli był on niejasny według treści zaskarżonych postanowień umownych, to z chwilą dokonania spłaty został skonkretyzowany. W rezultacie niedozwolony (abuzywny) charakter tych postanowień został wyeliminowany. Tym samym został usunięty stan niepewności, który mógłby usprawiedliwiać interes prawny powodów jako kredytobiorców w wytoczeniu powództwa o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c.

Interes strony powołującej się na brak związania niedozwolonym postanowieniem umownym może być bowiem zrealizowany w sposób definitywny w sprawie o świadczenie. Zatem słusznie uznał Sąd Okręgowy, że powodowie nie mieli interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie również w zakresie, który dotyczył spłaconej przez nich przed wejściem w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw - części kredytu.

W rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. brak interesu prawnego, a więc materialnoprawnej przesłanki rozstrzygnięcia, skutkuje oddaleniem powództwa bez konieczności rozpoznania istoty sprawy, dlatego, przy przyjętej przez Sąd Apelacyjny koncepcji rozstrzygnięcia, bezprzedmiotowe stało się ustosunkowanie się do zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego, odnoszących się do abuzywności postanowień umownych.

Uznając apelację za bezzasadną Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

O kosztach procesu za II instancję rozstrzygnięto stosownie do art. 98 § 1 i § 3 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, (znajdującego zastosowanie w niniejszej sprawie z mocy § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie), zasądzając od powodów na rzecz pozwanego kwoty po 2700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym

Paulina Aslanowicz Edyta Jefimko Marta Szerel